

OBRATLOVCI LABSKÉHO RAMENE VOTOKA NA PARDUBICKU

Vertebrates of Elbe river arm Votoka near Pardubice (East Bohemia)

Vladimír LEMBERK

Východočeské muzeum, Zámek 2, 530 02 Pardubice; e-mail: lemerk@vcm.cz

V roce 2011 byl prováděn podrobný inventarizační průzkum obratlovců v přírodní památce Labské rameno Votoka (okres Pardubice). Jedná se o částečně zazemněné mrtvé rameno se zchovalými zbytky lužního lesa a loukami na březích. Standardními metodami zde bylo prokázáno celkem 107 druhů obratlovců, z toho bylo 27 druhů zvláště chráněných dle Zák. č. 114/1992 Sb.

Klíčová slova: labské rameno, Votoka, obratlovci, Vertebrates, inventarizační průzkum

1. Úvod

Přírodní památka Labské rameno Votoka byla vyhlášena 9.7.1980 jako chráněný přírodní výtvar usnesením rady Okresního národního výboru v Pardubicích č. 187 k „ochraně význačného geomorfologického prvku – slepého ramene Labe s významnými rostlinnými společenstvy a živočichy“. Předmětem ochrany bylo v době vyhlášení tedy jednak samotné labské rameno (jakožto geomorfologický prvek) a také cenná biota. Z ní byly jmenovány mimo rostlin (např. řezan pilolistý) zejména skokan skřehotavý, skokan ostronosý, rosnička zelená, čolek obecný, užovka obojková a moudivláček lužní.

Území PP Labské rameno Votoka bylo v starší i nedávné minulosti vcelku dobře prozkoumáno botanicky (např. HADAČ et HADAČ 1948, FIEDLER 1972, PROCHÁZKA 1972, ČERNOHOUS 1978, ŠAFAŘOVÁ 2010). Zoologické průzkumy zaměřené na vybrané skupiny bezobratlých živočichů byly v území realizovány až v posledním období (BERAN 2004, KOPECKÝ a MOCEK 2010) a systematický průzkum obratlovců nebyl dosud proveden. V nejbližším okolí byly z obdobných lokalit prozkoumány labská ramena v okolí Semína a Přelouče (LEMBERK & REJL 1999) a areál Státního hřebčína v Kladrubech nad Labem (KOPECKÝ et al. 2010). Nahodilé a skrovné údaje o výskytu některých významnějších druhů obratlovců v PP Labské rameno Votoka lze sice nalézt roztroušeně v literatuře, např. údaj o hnízdění bukáčka malého v roce 1997 (LEMBERK in FALTYSOVÁ & BÁRTA /eds./ 2002), údaj o výskytu několika druhů obojživelníků (SERVAS 2004, BERAN 2004, LEMBERK & DOLANSKÝ 2007), ovšem tyto naprosto nepokrývají skutečný stav společenstev jednotlivých taxonomických skupin v současnosti.

Pro potřeby orgánů státní ochrany přírody byl proto v roce 2011 proveden tento inventarizační průzkum obratlovců, který by měl mj. doplnit mezeru v zoologickém poznání této zajímavé lokality.

2. Charakteristika území

Území PP Labské rameno Votoka se nachází na levém břehu Labe asi 400 metrů východně od obce Labětín a asi 2,5 km západně od města Přelouče. Přírodní památka je v současnosti téměř ze všech stran obklopena zemědělsky intenzivně obhospodařovanou krajinou.

Jedná se o mrtvé říční rameno, které bylo od labského koryta odděleno uměle při regulaci Labe na počátku 20. století – první etapa regulace proběhla v letech 1907–1911 a následná druhá etapa v letech 1919–1930 (LEMBERK 1997).

Území se rozkládá v nivě Labe, podkladem jsou fluvialní hlinité až hlinitopísčité holocenní náplavy Labe, na kterých vznikla typický fluvizem (FALTYSOVÁ et BARTA /eds./ 2002).

Potenciální přirozenou vegetací jsou lužní lesy svazu *Alnion incanae*, asociace *Quercus-Ulmetum* – jilmová doubrava (NEUHÄUSLOVÁ et al. 1998). Zbytky těchto společenstev jsou v současnosti zachovány v různě širokém pásu na téměř celém břehu mrtvého ramene Votoka. V porostu dominují přestárlí jedinci jilmů (*Ulmus laevis*, *U. minor*), významně je rovněž vyvinuto keřové patro s následujícími druhy: střemcha obecná (*Prunus padus*), svída krvavá (*Cornus sanguinea*), javor babyka (*Acer campestre*), brslen evropský (*Euonymus europaeus*). V zazemněných částech ramene se jako sukcesní stádium vyskytuje také měkký luh svazu *Salicion albae*, asociace *Salici-Populetum* s několika druhy vrb (ŠAFÁŘOVÁ 2010). Významná jsou společenstva vodních makrofyt z nichž lze jmenovat společenstvo plovoucích nezakofeněných rostlin – *Hydrocharition* (asociace: *Hydrocharietum morsus-ranae*) s voďankou žabí, společenstva zakořeněných rostlin s listy plovoucími na hladině – svaz *Nymphaeion albae* (asociace *Nupharo lutei-Nymphaetum albae* subasociace *nupharetosum*) se stulíkem žlutým, společenstva plovoucích masožravých rostlin – *Utricularion vulgaris* (asociace: *Utricularietum australis*) s bublinatkou jižní a společenstva okřehkovitých rostlin – svaz *Lemnion minoris* (asociace *Lemnetum trisulcae*) s okřehkem trojbrázdým a okřehkem menším. Břehové mělčiny zarůstají rákosiny eutrofních stojatých vod – svaz *Phragmition communis* (asociace *Phragmitetum communis* a *Glycerietum maximae*) s rákosem a zblochanem vodním (ŠAFÁŘOVÁ 2010).

PP Labské rameno Votoka se rozkládá na ploše 27,16 ha a zasahuje do katastrů obcí Semín a Labětín. Nadmořská výška činí 210 m n. m. Celé sledované území je součástí čtverce 5959c mezinárodní sítě mapování živočichů a rostlin.

Klimaticky spadá sledované území do *oblasti teplé* (T2) a do okrsku A2 *teplý, suchý*. Průměrné roční teploty se pohybují kolem 8–9°C a roční úhrn srážek činí cca 550–600 mm (VESECKÝ et al. 1958, QUITT 1971, TOLASZ et al. 2007).

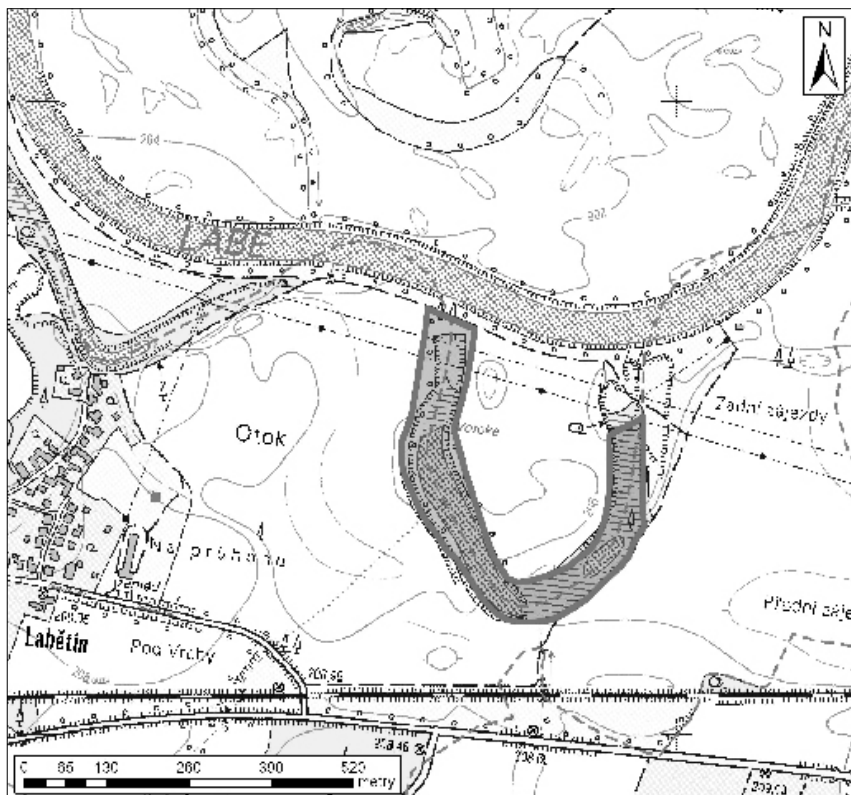
Hydrologicky je rameno závislé na vodě z koryta Labe, na které je napojeno ve své západní části potrubím. Napájeno je v minimální míře rovněž meliorační strouhou v jihozápadní části. Západní část ramene je hluboká cca 2–2,5 metru a trvale vodnatá. Východní část je již zazemněná a existují zde v současnosti pouze jednotlivé tůňe s maximální hloubkou 0,5–0,8 m, přičemž vodní hladina v této části kolísá, je závislá na meteorologických poměrech a koncem léta může i vyschnout.

Co se týká hospodaření v lokalitě, okolní plochy (tj. většina ochranného pásma) jsou využívány jako pole. V minulosti byla část plochy pravděpodobně zatravněna, v současnosti jsou trvalé travní porosty pouze v severním cípu území. V lokalitě je provozováno sportovní rybářství spojené s pásadou kaprů a čištěním vody – vyhrnováním vodního květu a sedimentů (SERVUS 2004).

Hranice PR Labské rameno Votoka jsou vyznačeny na obrázku 1.

3. Metodika

Území PP Labské rameno Votoka (dále jen PP) bylo za účelem zjištění výskytu obratlovců navštíveno v roce 2011 celkem osmáctkrát a to ve dnech: 23.3., 31.3., 3.4., 5.4., 19.4., 2.5., 12.5., 18.5., 19.5., 31.5., 1.6., 15.6., 10.7. (detekce netopýrů), 9.8.–11.8. (odchyt drobných zemních savců), 12.8. (detekce netopýrů) a 24.8. (detekce netopýrů). Lokalita byla navštěvována v průběhu celého dne od časných ranních do pozdních

Obr. 1: Lokalizace PP Labské rameno Votoka s vyznačením hranic.

Fig. 1: Demarcated border of Nature monument Elbe river arm Votoka.

večerních hodin, využito bylo především fyzické kontroly jak terestrických stanovišť, tak stanovišť vodních.

Jednotlivé třídy obratlovců byly v terénu zjišťovány následovně:

Ryby (*Osteichthyes*) a **mihulovci** (*Petromyzonthes*) – nebyly systematicky zkoumány, využito bylo náhodných zjištění a také sdělení členů MO ČRS z Rečan n. L.

Obojživelníci (*Amphibia*) – výskyt jednotlivých druhů a jejich rozmnožování bylo zjišťováno jak vizuálně, tak akusticky, především za využití odchyty pomocí sítky o průměru 30 cm; pozornost přitom byla věnována především dočasným i trvalým vodním nádržím a v menší míře i vodotečím. Ke zjištění výskytu obojživelníků byla rovněž použita metoda odchyty do živolovných pastí (viz MAČÁR et al. 2010), které byly instalovány po dobu 2 nocí v počtu 4 ks (tedy celkem 8 tzv. pastíonocí) s návnadou z drůbežích jater. Termín expozice pastí byl 18.–19.5. a 31.5.–1.6.2011 a jejich umístění je znázorněno na obr. 2.

Výsvětlivky: ——— linie odchytu drobných savců, ● umístění živolovných pastí na obojživelníky

Obr. 2: Mapa PP Labské rameno Votoka se zákresem linií, ve kterých byl proveden odchyt drobných zemních savců, a lokalizací pastí na obojživelníky.

Fig. 2: Map of Nature monument Elbe river arm Votoka with mammals restraining traps (lines) and traps for amphibians (points).

Plazi (*Reptilia*) – zástupci této třídy byli zjišťováni výhradně vizuálně a to na vhodných stanovištích (rovněž s vyhledáváním jejich úkrytů a se zřetelem na zjištění případného rozmnožování – mláďat).

Ptáci (*Aves*) – registrace ptáků byla prováděna jednak vizuálně (případně pomocí triedru 8–20×50) a rovněž akusticky (determinací podle hlasových projevů). Hnízdění bylo považováno za prokázané jednak nálezem hnízda, skořápek či vajec, pozorováním mláďat nebo chováním dospělých, svědčícím o probíhajícím hnízdění (více ke kritériím v ŠTASTNÝ et al. 2006). Početnost u zvláště chráněných druhů byla odhadnuta na základě počtu zpívajících samic případně přímého pozorování hnízdícího páru.

Savci (*Mammalia*) – byly registrovány veškeré údaje vizuálních zjištění, nálezy kadáverů, stop, trusu, pobytových značek, odchyt do živolovných pastí a registrace netopýrů detektorem. Odchyt drobných savců do živolovných pastí byl proveden v termínu 9.8.–11.8.2011 v pěti liniích po 5 ks pastí, chytáno bylo tedy celkem 50 tzv. past'onočí (jako návnady bylo využito opraženého knotu a kořenové zeleniny). Umístění jednotlivých linií nakladených pastí je znázorněno na obr. 2. Registrace netopýrů pomocí ultrazvukového detektoru zn. Pettersson D 240 byla provedena ve večerních a časně nočních hodinách (19.30–22.30 hod. VEČ) ve dnech 10.7., 12.8. a 24.8.2011. Větší druhy savců byly zjišťovány také přímým pozorováním.

4. Výsledky

4.1. Přehled zjištěných druhů

V následujícím přehledu jsou uvedeny v abecedním pořádku všechny zjištěné druhy obratlovců řazené do jednotlivých taxonomických tříd. Symbol § za latinským jménem živočicha označuje druhy *zvláště chráněné* podle Vyhlášky MŽP č.395/1992 Sb. (v platném znění) – **KO** druhy kriticky ohrožené, **SO** silně ohrožené a **O** ohrožené podle stejné právní normy.

4.1.1 Mihulovci (*Petromyzontes*) a ryby (*Osteichthyes*)

Dle sdělení členů MO ČRS Řečany n. L. jsou v PP chovány nebo se vyskytují následující druhy ryb:

Hrouzek obecný (*Gobio gobio*)

Jelec tloušť (*Leuciscus cephalus*)

Kapr obecný (*Cyprinus carpio*)

Lín obecný (*Tinca tinca*)

Okoun říční (*Perca fluviatilis*)

Perlín ostrobřichý (*Scardinius erythrophthalmus*)

Plotice obecná (*Rutilus rutilus*)

Štika obecná (*Esox lucius*)

Sumeček americký (*Ameiurus nebulosus*)

4.1.2 Obojživelníci (*Amphibia*)

Čolek obecný (*Triturus vulgaris*) § **SO** – zaznamenán byl pouze dvakrát: 19.4.2011 odlov do sítky 1 ♂, 19.5.2011 odlov do živolovné pasti 1 ♀, v obou případech na stejném místě ve východní části PP. Jeho populace je zde jen velmi málo početná a evidentně trpí predací rybí obsádkou (v západní části PP) a larvami i imagy potápníků (ve východní části PP). Rozmnožování nezjištěno. Odhad početnosti: jednotlivci, max. desítky exemplářů.

Kuňka obecná (*Bombina bombina*) § **SO** – zaznamenána především akusticky i odlovem do sítky. Těžiště jejího výskytu je v tůni východní části PP, nepočetně zjištěna i v západní části PP. Druh se zde rozmnožuje. Odhad celkové početnosti: do 100 ex.

Ropucha obecná (*Bufo bufo*) § **O** – zaznamenána pouze dvakrát, dospělci při migraci na severním okraji PP. Druh se zde pravděpodobně nerozmnožuje, údaj SERVUSE (2004) o „množství pulců“ je patrně chybnou determinací. Odhad početnosti: jednotlivci.

Rosnička zelená (*Hyla arborea*) § **SO** – zaznamenána převážně akusticky, případně vizuálně, rozptýleně ve vegetaci celého území PP. Druh se zde rozmnožuje – nalezena mláďata v SZ části PP (11.8.2011). Odhad početnosti: do 100 ex.

Skokan hnědý (*Rana temporaria*) – zjištěn především v průběhu rozmnožování. Jeho snůšky zaznamenány na více místech dvou tůní ve východní části PP. V suchozemské

fázi zjištěny jednotlivé exempláře i v okolí PP. Druh se zde rozmnožuje. Odhad celkové početnosti: cca 50 snůšek.

Skokan skřehotavý (*Rana ridibunda*) § KO – zjištěn a determinován jednak akusticky a také odlovem do sítíky. Výskyt omezen na západní část PP do nevysychající tůně mrtvého ramene. Druh se zde rozmnožuje. Odhad početnosti: do 200 ex. Druh je pravděpodobně vystaven predáčnímu tlaku vysazovaných ryb.

Skokan štíhlý (*Rana dalmatina*) § SO – zaznamenán na trdlišti v tůních východní části PP, kde se rozmnožuje. Pozorován rovněž v suchozemské fázi v průběhu letního období. Jeho početnost je ovlivněna izolovaností mrtvého ramene v okolní zemědělské krajině a rozsáhlostí lužních porostů na jeho březích. Druh se zde rozmnožuje. Odhad početnosti: cca 200 snůšek.

Skokan zelený (*Rana* kl. *esculenta*) § SO – výskyt (včetně rozmnožování) byl zaznamenán v mrtvém rameni západní části PP a ojedinelé také v tůni východní části PP. Druh se zde rozmnožuje. Odhad početnosti: desítky ex.

4.1.3 Plazi (*Reptilia*)

Ještěrka obecná (*Lacerta agilis*) § SO – zaznamenána vizuálně na výslunném okraji vegetace a v pásu lemu cesty na jižním (resp. JZ a JV) okraji PP. Druh se zde i rozmnožuje (pozorována mláďata). Odhad početnosti: do 200 ex.

Ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*) § SO – silná populace zjištěna na louce u severovýchodního okraje PP, méně početná i v severozápadní části. Druh se zde i rozmnožuje (pozorována mláďata). Odhad početnosti: 200–400 ex. Zjištěna také v okolí PP.

Slepýš křehký (*Anguis fragilis*) § O – zjištěn pouze ojedinelé na SZ okraji PP v blízkosti Labe. Odhad početnosti: 20–50 ex.

Užovka obojková (*Natrix natrix*) § O – pozorována opakovaně v břehové vegetaci mrtvého ramene rozptýleně v celé PP i při lovu ve vodě ramene. Druh se zde rovněž rozmnožuje (zastižena mláďata). Odhad početnosti: desítky ex. Výskyt navazuje na rozšíření v okolí PP.

4.1.4 Ptáci (*Aves*)

Bažant obecný (*Phasianus colchicus*) – pravidelný výskyt i rozmnožování, roztroušeně také v okolí PP.

Brhlík lesní (*Sitta europaea*) – pravidelně hnízdící v lužních porostech.

Budníček menší (*Phylloscopus collybita*) – hnízdící druh jak v samotném území (především v nelesní části a na okrajích lužní vegetace), tak v okolí PP.

Budníček větší (*Phylloscopus trochillus*) – hnízdící, ovšem s výrazně menší početností než předchozí druh.

Čáp bílý (*Ciconia ciconia*) § O – zastižen pouze na přeletu a ojedinelé rovněž při lovu potravy. Hnízdí v širším okolí (Kladruby n. L., Přelouč).

Cervenka obecná (*Erythacus rubecula*) – početně hnízdící druh především v lužních porostech PP (i v okolí).

Dlask tlustozobý (*Coccothraustes coccothraustes*) – jeho hnízdní výskyt byl zjištěn na několika místech PP v lužních porostech. Pravidelně také na přeletu.

Drozd brávník (*Turdus viscivorus*) – hnízdí v širším okolí, v PP pouze na přeletu a tahu.

Drozd kvíčala (*Turdus pilaris*) – hnízdící druh v stromové lužní vegetaci.

Drozd zpěvný (*Turdus philomelos*) – hnízdí vcelku početně především v lužních porostech i v okolí PP.

Havran polní (*Corvus frugilegus*) – zastížen pouze na přeletu a při sběru potravy v mimohnízdním období.

Holub hřivnác (*Columba palumbus*) – hnízdí v několika párech především v lužních porostech i v blízkém okolí PP. Při sběru potravy zaletuje na okolní pole.

Hrdlička divoká (*Streptopelia turtur*) – hnízdí v jediném páru, v okolí PP početnější.

Jiříčka obecná (*Delichon urbica*) – v PP nikde nehnízdí, zjištěna nepočetně při lovu potravy nad hladinou ramene. Hnízdí v Labětíně a Lhotě pod Přeloučí.

Kachna divoká (*Anas platyrhynchos*) – opakovaně zaznamenána, vyhnízdil 1 pár v břehové vegetaci východní části PP (nalezeno hnízdo s vejci).

Káně lesní (*Buteo buteo*) – opakovaně pozorována na přeletu a při lovu potravy nad okolními poli. Hnízdí na solitérních stromech v blízkém okolí PP.

Konipas bílý (*Motacilla alba*) – opakovaná pozorování při sběru potravy na louce a na břehu ramene. Nehnízdí.

Konopka obecná (*Carduelis cannabina*) – pravidelně zjištěna na přeletu a při sběru potravy. Hnízdí v okolí PP.

Kos černý (*Turdus merula*) – velmi hojně hnízdí v keřích a v lužních porostech.

Krahujec obecný (*Accipiter nisus*) § SO – opakovaně pozorován při lovu kořisti nad PP. Hnízdí pravděpodobně v lesích v širším okolí PP.

Krutihlav obecný (*Jynx torquilla*) § SO – zjištěn pouze ojedinele (19.4.2011) podle akustických projevů, nejspíš šlo o jedince na tahu. Později nezaznamenán.

Kukačka obecná (*Cuculus canorus*) – zaznamenána ojedinele podle akustických projevů v jarním období.

Ledňáček říční (*Alcedo atthis*) § SO – nehnízdící, na lokalitě zjišťován pravidelně v období pohnízdním (měsíce VII–VIII), kam se přesunul z hnízdiště v širším okolí PP za potravou. Odhad početnosti: 1–2 ex.

Lejsek bělokrký (*Ficedula albicollis*) – zaznamenáno hnízdění cca 3 párů v stromové lužní vegetaci na březích ramene.

Lejsek šedý (*Muscicapa striata*) § O – zjištěn jako hnízdící v lužních porostech na březích ramene. Pozorováno krmení a vyvádění mláďat. Odhad početnosti: 4 páry.

Lyska černá (*Fulica atra*) – prokázáno hnízdění 1 páru v západní části PP.

Mlynařík dlouhoocasý (*Aegithalos caudatus*) – zaznamenáno hnízdění 1 páru v lužní vegetaci na březích ramene.

Moták pochop (*Circus aeruginosus*) § O – pozorován opakovaně při lovu nad polními porosty v nejbližším okolí PP. Hnízdění v PP nebylo prokázáno, ale je pravděpodobně v jejím okolí.

Pěnice černohlavá (*Sylvia communis*) – hojně hnízdící druh zejména v keřovém podrostu lužní vegetace.

Pěnice hnědokřídla (*Sylvia communis*) – hnízdí v podrostu lužní vegetace na březích ramene (5–7 párů).

Pěnice slavíková (*Sylvia borin*) – ojedinele hnízdí v solitérních keřích na okraji PP (1–2 páry).

Pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*) – velmi hojně hnízdí v lužních porostech v celé PP. Pozorována čerstvě vylétlá mláďata.

Pěvuška modrá (*Prunella modularis*) – hnízdí v počtu 2 párů v husté keřové vegetaci.

Poštołka obecná (*Falco tinnunculus*) – v PP hnízdění nezjištěno, vyskytuje se však v nejbližším okolí (lov potravy).

Puštík obecný (*Strix aluco*) – zaznamenán akusticky, předpokládám hnízdění 1 páru v stromové vegetaci západní části PP.

Racek chechtavý (*Larus ridibundus*) – pozorován sporadicky na přeletu nad ramenem v západní části PP. Nejbližší hnízdiště u Řečan n. L.

Rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*) – předpokládám hnízdění jediného páru.

Rorýs obecný (*Apus apus*) § O – zaznamenán byl několikrát na přeletu a při lovu potravy nad ramenem.

Sedmihlásek hajní (*Hippolais icterina*) – pravděpodobně vyhnízdil 1 pár na západním okraji PP.

Skřivan polní (*Alauda arvensis*) – početně hnízdí na polích i loukách v blízkém okolí PP, v samotné lokalitě hnízdění nezjištěno.

Slavík obecný (*Luscinia megarhynchos*) § O – zjištěno hnízdění 5 párů v lužní vegetaci na březích ramene.

Sojka obecná (*Garrulus glandarius*) – zaznamenána opakovaně v PP při sběru potravy, hnízdění zde je ovšem nepravděpodobné.

Stehlík obecný (*Carduelis carduelis*) – předpokládám hnízdění 1 páru, pravidelně a početněji se rovněž vyskytuje na přeletu a při sběru potravy.

Straka obecná (*Pica pica*) – zaznamenána celoročně na přeletu, hnízdí pravděpodobně v blízkém okolí PP.

Strakapoud malý (*Dendrocopos minor*) – vyhnízdil 1 pár, nalezena obsazená hnízdní dutina.

Strakapoud velký (*Dendrocopos major*) – zjištěno hnízdění min. 3 párů v lužních porostech.

Strnad obecný (*Emberiza citrinella*) – hnízdní výskyt zaznamenán na okrajích PP i v nelesní vegetaci na okraji pole.

Strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*) – zjištěn hnízdní výskyt 1 páru v západní části PP.

Střízlík obecný (*Troglodytes troglodytes*) – hnízdní výskyt zjištěn v hustých keřových porostech a v luhu po obvodu ramene.

Sýkora babka (*Poecile pallustris*) – zjištěna a determinována akusticky. Hnízdění je možné.

Sýkora koňadra (*Parus major*) – velmi hojně hnízdící druh v stromových dutinách celé PP.

Sýkora lužní (*Poecile montana*) – ve východní části PP zaznamenána opakovaně akusticky, hnízdění je pravděpodobné.

Sýkora modřínka (*Cyanistes caeruleus*) – v lesních porostech PP prokázáno hnízdění v dutinách starých stromů.

Šoupálek dlouhoprstý (*Certhia familiaris*) – hnízdní výskyt zjištěn v lužní vegetaci v počtu min. 3 párů.

Šoupálek krátkoprstý (*Certhia brachydactylla*) – hnízdní výskyt jednoho páru zjištěn v lužní vegetaci na západním okraji PP.

Špaček obecný (*Sturnus vulgaris*) – velmi početně zaznamenán jako hnízdící v dutinách starších stromů v celé PP.

Ťuhák obecný (*Lanius collurio*) § O – zaznamenány 3 hnízdní páry v keřovém lemu PP.

Vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*) § O – hnízdí v blízkých obcích a nad PP zjištěna jen při lovu potravy a na přeletu.

Volavka popelavá (*Ardea cinerea*) – zastižena nepravidelně na lovu potravy v litorálu západní části ramene.

Vrabc polní (*Passer montanus*) – hnízdní výskyt (cca 5–7 párů) zaznamenán v dutinách starých topolů střední části PP.

Vrána šedá (*Corvus cornix*) – zjištěna pouze na přeletu, hnízdí zřejmě v okolních lesních porostech.

Zvonek zelený (*Chloris chloris*) – hnízdění je velmi pravděpodobné ve vegetaci na okrajích ramene.

Zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*) – hnízdění doloženo v blízkém okolí PP, v lokalitě spíše pouze při hledání potravy.

Žluna zelená (*Picus viridis*) – hnízdí výskyt 1 páru potvrzen v lužních porostech západní části PP. V mimohnízdním období pozorována opakovaně při sběru potravy.

Žluva hajní (*Oriolus oriolus*) § SO – hnízdí výskyt 1 páru potvrzen nálezem hnízda v koruně topolu černého ve střední části PP.

4.1.5 Savci (*Mammalia*)

Hraboš polní (*Microtus arvalis*) – odchyceny 4 ex. na okraji PP u sousedního pole.

Ježek západní (*Erinaceus europaeus*) – zjištěn opakovaně v blízkosti Labe na SZ okraji PP.

Krtek obecný (*Talpa europaea*) – zaznamenán podle rycí činnosti na řadě míst v severních partiích PP.

Kuna (*Martes sp.*) – několikrát nalezen trus v porostech i na okraji polní cesty. Nebylo možno determinovat do druhu.

Lasice kolčava (*Mustella nivalis*) – pozorována ojedinele při lovu kořisti na SZ okraji PP.

Liška obecná (*Vulpes vulpes*) – zaznamenána opakovaně podle hlasových projevů ve večerních hodinách a podle stop v severní části PP.

Myšice křovinná (*Apodemus sylvaticus*) – odchyceny 3 ex. do pastí ve východní části PP.

Myšice lesní (*Apodemus flavicollis*) – odchycen pouze 1 ex. do pastí v západní části PP.

Netopýr nejmenší (*Pipistrellus pygmaeus*) § SO – zaznamenán pomocí ultrazvukového detektoru v loveckém teritoriu ve východní části PP. Odhad početnosti: cca 50 ex. Druh se zde patrně i rozmnožuje.

Netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*) § SO – zastížen při lovu pomocí UZ detektoru v centrální části PP a rovněž přímým pozorováním 1 ex. na kůře stromu u stromové dutiny 23.3.2011 topolu černého. Druh se zde patrně i rozmnožuje. Odhad početnosti: 20–30 ex.

Netopýr řasnatý (*Myotis nattereri*) § SO – zaznamenán ultrazvukovým detektorem při lovu potravy především na okrajích lužní vegetace východní i západní části PP. Druh se zde pravděpodobně i rozmnožuje. Odhad početnosti: desítky ex. do max. 50 ex.

Netopýr večerní (*Eptesicus serotinus*) § SO – zjištěn pomocí UZ detektoru ve volném prostoru nad okolními poli. Druh využívá PP zřejmě pouze k lovu potravy, nerozmnožuje se zde ani neukrývá.

Netopýr vodní (*Myotis daubentonii*) § SO – zjištěn ultrazvukovým detektorem i přímým pozorováním při lovu potravy nad hladinou ramene v západní části PP i nad hladinou Labe za severní hranicí PP. Druh se zde zřejmě i rozmnožuje. Odhad početnosti: 30–50 ex.

Norník rudý (*Clethrionomys glareolus*) – odchycen v počtu 6 ex. jako nejhojnější drobný savec.

Nutrie říční (*Myocastor coypus*) – do ramene proniká z toku Labe, kde pravidelně v současnosti žije a rozmnožuje se. V PP pozorována pouze dvakrát v počtu 2 a 3 ex.

Ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*) – pravidelný výskyt jednotlivých exemplářů v západní části PP. Pravděpodobné rozmnožování.

Prase divoké (*Sus scrofa*) – stopy jeho rycí činnosti zaznamenány na řadě míst PP, ve vyschlých tůních východní části PP využívané kaliště.

Rejsek malý (*Sorex minutus*) – odchycen do živolovné pasti v počtu 1 ex. ve vlhké části louky na SZ PP.

Rejsek obecný (*Sorex araneus*) – odchyceny 2 ex. do živolovných pastí v louce v severozápadní části PP.

Srnc obecný (*Capreolus capreolus*) – pozorován nepravidelně a nepoččetně v různých místech PP a především těsně za hranicí PP v polních porostech.

Zajíc polní (*Lepus europaeus*) – nepoččetně zaznamenáván na okolních polích a na okraji luk severně od PP.

Tab. 1: Výsledky odchyty drobných zemních savců do živolovných pastí (9.–11.8.2011).

Tab. 1: Results of small terrestrial mammals restraining trapping (9.–11.8.2011).

Druh / Species	n (ex.)
hraboš polní (<i>Microtus arvalis</i>)	4
myšice křovinná (<i>Apodemus sylvatica</i>)	3
myšice lesní (<i>Apodemus flavicollis</i>)	1
norník rudý (<i>Clethrionomys glareolus</i>)	6
rejsek malý (<i>Sorex minutus</i>)	1
rejsek obecný (<i>Sorex araneus</i>)	1
Celkem / Total	16

5. Diskuse a závěr

V průběhu jarního až podzimního období roku 2011 byl proveden zoologický inventarizační průzkum v území PP Labské rameno Votoka ležícího na území Pardubického kraje v okrese Pardubice zaměřený na zjištění výskytu obratlovců (*Vertebrata*). Celkem zde bylo při průzkumu zaznamenáno 107 druhů obratlovců z čehož bylo 27 druhů (tj. více než čtvrtina!) zvláště chráněných podle Vyhlášky MŽP č.395/1992 Sb. v platném znění (1 druh v kategorii kriticky ohrožených, 16 druhů silně ohrožených a 10 ohrožených).

Podle očekávání bylo zjištěno druhově (nikoliv početně) významné rozšíření obojživelníků (8 druhů), ovšem v řadě případů (čolek obecný, ropucha obecná, skokan zelený) se jednalo o zbytkovou populaci nebo výskyt jednotlivých exemplářů. Naprostá většina zaznamenaných druhů ptáků i savců představuje běžnější nebo obecně rozšířené druhy. Ze všech zjištěných druhů obratlovců lze vyzdvihnout jako faunisticky nejvýznamnější výskyt skokana skřehotavého, netopýrů nejmenšího a řasnatého nebo hnízdění lejska šedého či tuhýka obecného.

Inventarizační průzkum ovšem také prokázal pravděpodobný pokles početnosti některých druhů obojživelníků, především čolků a kuňky obecné, zapříčiněný nejspíš kombinací faktorů: **a)** přirozené zazemnění tůní, **b)** vysoký predací tlak potápníků a ryb, **c)** pravděpodobný splach hnojiv a biocidů z okolních polí. Populace čolka obecného je tak na pokraji vyhytnutí a ani ostatní zjištěné druhy obojživelníků nejsou nijak početné, zejména ve srovnání s podobnými říčními rameny v okolí. Jak se zde situace těchto populací vyvíjela v minulosti nelze však s určitostí posoudit, protože nejsou k dispozici téměř žádná srovnávací historická data. SERVUS (2004) i BERAN (2004) zde zjistili čolka obecného v početnosti jednotlivých exemplářů, ovšem pouze nesystematickým nahodilým odlovem, takže lze důvodně předpokládat, že zde v tu dobu byla populace mnohem

početnější. Mě se v roce 2011 i přes velmi intenzivní snahu a použití speciálních pastí podařilo chytit pouze 2 exempláře.

Přehled počtu druhů (i zvláště chráněných) v jednotlivých taxonomických skupinách je uveden v následující tabulce:

	Počet druhů	Z toho zvláště chráněných
ryby (<i>Osteichthyes</i>)	9	0
obojživelníci (<i>Amphibia</i>)	8	7
plazi (<i>Reptilia</i>)	4	4
ptáci (<i>Aves</i>)	65	11
savci (<i>Mammalia</i>)	21	5
Celkem	107	27

Summary

In 2011 (from spring to autumn) an inventory research in the Nature monument Elbe river arm Votoka (District of Pardubice, East Bohemia, square of 5959) was carried out. Totally 107 vertebrate species were found (9 fish, 8 amphibian, 4 reptilian, 65 bird and 21 mammalian species). Among them, according to the Czech National Council Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection and Czech Ministry of Environment Decree No. 395/1992 Gazette, 27 species (25 %) are specially or particularly protected.

Literatura

- BERAN L., 2004: Malakologický průzkum PP Labské rameno Votoka. *Ms. – dep. in Krajský úřad Pardubického kraje, OŽPZ, Pardubice.*
- ČERNOHOUS F., 1978: Příspěvek k současnému rozšíření vodních makrofyt ve východních Čechách. *Zpravodaj KMVČ, V/3: 31–50.*
- FALTYSOVÁ H., BÁRTA F. et al., 2002: Chráněná území ČR – Pardubicko. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha.*
- FIEDLER J., 1972: Fytocenologické poměry chráněných a k ochraně navržených území Pardubicka. *Práce a studie – přír., Pardubice, 4: 43–61.*
- HADAČ J., HADAČ E., 1948: Květena Pardubicka. *Přírodovědecký klub, Pardubice.*
- KOPECKÝ T., MOCEK B., 2010: Zpráva z průzkumu brouků (*Coleoptera*), vážek (*Odonata*) a denních motýlů (*Lepidoptera*) v PP Labské rameno Votoka 2010. *Ms. – dep. in Krajský úřad Pardubického kraje, OŽPZ, Pardubice.*
- KOPECKÝ T., MOCEK B., LEMBERK V., 2010: Vyhodnocení saproxylického hmyzu, s důrazem na druhy lesák rumělkový (*Cucujus cinnaberinus*) a páchník hnědý (*Osmoderma eremita*), ptáků hnízdicích v dutinách a netopýrů vázaných svým výskytem na území hřebčina v Kladrubech nad Labem, včetně návrhů managementových opatření v péči o dřeviny. *Ms. – dep. in AOPK ČR, Praha, 80 pp.*
- LEMBERK V., 1997: Příroda na Pardubicku dříve a nyní. *Východočeské muzeum, Pardubice.*
- LEMBERK V., DOLANSKÝ J., 2007: Příspěvek k poznání obojživelníků východních Čech. *Vč. sbor. přír. – Práce a studie, Pardubice, 14: 225–230.*
- LEMBERK V., REJL J. (eds.), 1999: Výsledky ornitologického inventarizačního průzkumu okolí obce Semín. *Ms. – dep. in VČP ČSO, Pardubice, 20 pp.*
- MAČÁT Z., JEŘÁBKOVÁ L., REITER A., 2010: Aplikace nové metody při mapování obojživelníků. *Herpetologické informace. Vol. 9(1): 5–6.*

- MIKÁTOVÁ B., VLAŠÍN M., ZAVADIL V. /eds./, 2001: Atlas rozšíření plazů v České republice. *AOPK, Brno, Praha.*
- MORAVEC J., 1994: Atlas rozšíření obojživelníků v ČR. *Národní muzeum, Praha.*
- NEUHÄUSLOVÁ Z. et al., 1998: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. *Academia, Praha.*
- PROCHÁZKA F., 1972: Inventarizační průzkum labského ramene Votoka. *Ms. – dep. in AOPK ČR, Pardubice.*
- PROCHÁZKA F., SKLENÁŘ J., 1970: Příroda Pardubicka. *MVČ, Pardubice.*
- QUITT E., 1971: Klimatické oblasti Československa. *Studia Geographica, 1. ČSAV, Brno.*
- SERVUS M., 2004: Plán péče o Přírodní památku Labské rameno Votoka. *Ms. – dep. in Krajský úřad Pardubického kraje, OŽPZ, Pardubice.*
- SKLENÁŘ J., ROČEK Z., 1979: Zoogeografie obojživelníků a plazů východních Čech. *KMVČ, Hradec Králové. 68 pp.*
- ŠAFÁŘOVÁ L., 2010: Inventarizační průzkum flóry a vegetace v PP Labské rameno Votoka. *Ms. – dep. in Krajský úřad Pardubického kraje, OŽPZ, Pardubice, 10 pp.*
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V., HUDEC K., 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice. *Aventinum, Praha.*
- TOLASZ R. et al., 2007: Atlas podnebí Česka. *ČHMÚ, Praha et Universita Palackého, Olomouc.*
- VESECKÝ A. et al., 1958: Atlas podnebí Československé republiky. *Praha.*

+ foto v barevné příloze

Došlo: 10. 2. 2012